

A HANYATLÁS ESZTÉTIKÁJA

Egy hétvége zongorákkal
2024 március 22 - 23 - 24.

Ha kimondjuk, hogy a hanyatlás esztétikája, több gondolatunk is támadhat. Az első talán az, hogy ez a két szó paradoxon. Az esztétika ugyanis egyszerűbb szóval, a szép. Hogyan lehetne a hanyatlás szép? Itt mintha ellentmondás lenne. De ha úgy közelítjük meg, hogy minden létrejövő szükségszerűen hordozza saját hanyatlásának bekövetkezését, akkor máris a szépséget is folyamatnak foghatjuk fel. Pilinszky János szavait idézve Maár Gyula filmjéből „olyan volt az arca mint a tisztára mosott kavics, fiatalember volt”. Egy idős ember arcáról, annak szépségéről egy költő ugyan ilyen érzékeny hasonlattal tud nyilatkozni. Egy idős arc szépsége elválaszthatatlanul összefügg az általa hordozott történettel. Ha egy tárgy elkészül, elkezdődik annak története. Minél több idő telik el, annál szembetűnőbben hordozza magán az idő jegyeit. Még az a tárgy is szembesít minket a történetével, amely már nem képes a funkcióját betölteni, amire létrehozták. Jelentést viszont hordoz, mégpedig létezésének egészen a végső pillanatáig sokszor más-más kontesztusban. A nyíló virág mást mond a számunkra, mint a hervadó. Talán nem is kell több hasonlat, ha arra gondolunk, hogy kedvünket leljük a tavaszban, de az ősztől talán még többször hangoztatjuk, hogy mennyire szép. A történet a fontos. Oly sok minden viszonylagos, ha az esztétikáról beszélünk. Micsoda gazdagság az, hogy a világ nagyrészt nem olyan kérlelhetetlen tisztaságú, mint egy matematikai képlet.

Meggyőződése, hogy a zeneirodalom a barokk csúcspont után, fokozatosan új irányt vett. A hosszú átmenet két évszázad volt, néha észrevehetően, néhol feltűnően. A zene, ami emocionális volt valaha elsődleges hatásmechanizmusát tekintve. Fokozatosan áttért az intellektuális közlés területére. Mindkettő jelenléte folyamatos és letagadhatatlan, de az arányok végérvényesen megváltoztak. Többek között ennek folyamánya a műfajok éles szétválása.

Ezen a hétvégén ezt a folyamatot kívánjuk bemutatni, de nem eltagadva, hogy minden zenemű ami itt elhangzik hordoz érzelmet, gondolatot és történetet, valamely rá jellemző arányban. Pontosabban több történetet hordoz. A kor történetét, amelyben megszületett, a szerző személyes történetét, és az önnön történetét ami megírásától indul el. Éppen ezért, minden műnél, jelezzük a keletkezés évszámát. Az elhangzó zenedarabok létrejöttükor ugyanis, mind tisztára mosott kavicsok voltak.

Ezt a pár sor nem több mint egy hangversenyrendező hozzászólása. Abban a reményben, hogy a közönségünknek több egyéni gondolatot nyújthassunk át a műsorfüzetbe csúsztatva, igyekszünk megkérni írokat és más gondolkodókat, hogy röviden írják le milyen gondolatunk támad, egy olyan cím hallatán hogy a hanyatlás esztétikája. Írásaikat tiszteltjegyekkel köszönjük meg és örömmel fogadjuk őket a hallgatóság körében. Az ezzel kapcsolatos felhívást szerkesztőségeinkbe küldjük és a közösségi médiában tesszük közzé.

Göllesz Zoltán

NÁDOR TEREM

1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.

2024. március 22. péntek 19:00

AlisAdam PianoDuo

kétzongorás és négykezes estje

Baráz Yajima Alisa és Baráz Ádám

Baráz Ádám: Ouverture de la Comédie

W. A. Mozart - F. Beyer: Larghetto és Allegro (cca. 1792)

W. A. Mozart - E. Grieg: C-dúr Szonáta, K. 545 (1788)

Baráz Ádám: Concertino

- szünet -

Baráz Ádám: Távoli utazások

A. Arenszkij: 5. szvit két zongorára, Op. 65

D. Sosztakovics: Concertino, Op. 94 (1953)

A „hanyatlás”, vagy elkerülhetetlen változás folyamatának kezdetén indulunk.

A változás önmagában relatív, hiszen pl.: Bachhoz képest Mozart, Mozarthoz képest Beethoven (és így tovább) is más, változtat, és újít a maga nemében, meg-megőrizve a korábbi mesterektől vett, számukra is hasznosítható struktúrákat, formákat, komponálási technikát. Ne felejtjük el, hogy olyan nagy szerzők, mint Beethoven vagy Chopin, napi szinten játszottak Bachot. (Nem véletlen!)

A változást, mint jelenséget - a koncert anyagában - Mozart befejezetlen Larghetto és Allegro című két zongorára elképzelt művének, egyik tanítványa, F. Beyer által befejezett verziójában tapasztalhatjuk. Vagy mégsem? A növendék, mestere stílusában tisztán és érthetően, követve a meghatározó fennmaradt jegyzeteket, egyszerűen végigkomponálja a darabot. Szinte észrevehetetlen, honnantól nem a géniusz kezében van a gyeplő.

Az Edvard Grieg által tovább álmódott híres C-dúr szonáta már más.

Az északi mester a maga egyéni romantikus hangját, összeegyeztetve Mozart angyali szösszenetével, egybeolvasztja a klasszikus és a romantikus stílusjegyeket. Itt már viszont kétségtelenül elengedhetetlen a harmóniai és a dallambéli „felülírás”, miközben meg kell tartsa Grieg az eredeti szonátának minden egyes Mozart által leírt hangját.

Baráz Ádám a programba válogatott művei még tükrözik a hagyományos Darius Milhaud által is igen fontosnak tartott három elem együttműködését, a melódia, harmónia és ritmus egységét. A Concertino például hagyományos három tételes versenymű, az első tételben egy hosszú kadenciával.

A. Arenszkij 5. kétzongorás szvitje tulajdonképpen Schumann pedálzongorára írt op.56-os Hat gyakorlat kánon formában című művének továbbgondolása.

Az orosz szerző mind a nyolc törzs-hangközre, kánonban írja a szvit tételeit, miközben különböző karakterű táncokat és az akkori szalonélet zenéinek megfelelő hangulatú tételeket hallhatunk. (Pl.: Románc, Elégia, Gavotte, Polonéz, stb.)

Dmitrij Sosztakovics pedig az 1954-ben, nem sokkal a 10. szimfónia bemutatója után készült, az akkor 16 éves fia, Maxim számára komponált Concertinóval képviselteti magát a koncerten, mint a szovjet hatalom követelményének megfelelni kényszerülő mester.

Az egybekomponált műben az Ünnepi nyitány kényszerített pompás hangzásvilágát vélhetjük felfedezni.

A Concertino két ellentétes motívummal indul: az egyik baljós, a másik nyugodt és himnikus.

A komoly bevezető után a zene könnyeddé, táncossá válik, tükrözi a kommunista diktatúra erőltetett optimizmusának kényszerű hangját. Apa és fia a művet 1956-ban rögzítette lemezre először Moszkvában.

NÁDOR TEREM

1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.

2024. március 23. szombat 19:00

Paul Hindemith: Ludus Tonalis

Kontrapunktische, tonale, und Klaviertechnische Übungen

Counterpoint, tonal and technical studies for the piano (1942)

1.Praeludium. Partly in C (mm. 1–32) and partly in F# (mm. 34–47)

2.Fuga prima in C: Triple fugue

3.Interludium: Romantic improvisation

4.Fuga secunda in G: Dance in 5/8 time

5.Interludium: Pastorale

6.Fuga tertia in F: Mirror fugue

7.Interludium: Folk dance (Gavotte)

8.Fuga quarta in A: Double fugue

9.Interludium: Baroque prelude

10.Fuga quinta in E: Gigue

11.Interludium: Romantic miniature (Chopin style)

12.Fuga sexta in E $\flat$: Rococo style

13.Interludium: March

14.Fuga septima in A $\flat$: Romantic style

15.Interludium: Romantic miniature (Brahms style)

16.Fuga octava in D: Dance in 5/4 time (though notated in 4/4)

17.Interludium: Baroque toccata

18.Fuga nona in B $\flat$: Subject transformation fugue

19.Interludium: Pastorale

20.Fuga decima in D $\flat$: Inversion fugue

21.Interludium: Folk dance (Courante)

22.Fuga undecima in B (canon): Accompanied canon

23.Interludium: Romantic waltz

24.Fuga duodecima in F#: Stretto fugue

25.Postludium: Retrograde inversion of the Praeludium.

Borbély László, Gavrucza-Nagy Pál.

Raffai Péter, Szekrényessy Csanád

Hindemith a művet 1942-ben komponálta az Egyesült Államokban. Ekkor Európa már nem volt komfortos hely. A darab J. S. Bach hangvételt idézi meg, mint kiindulópontot, de összhatásában dekadens és kiábrándult érzetet kelt. Egyrészt tanulmány, mely a zeneszerzés általa elért eszköztárát mutatja fel. Márészt reagál a humán kultúra már akkor elkerülhetetlenül tapasztalható hanyatlására is. Hibát követnénk el, ha bármit belemagyaráznánk, mert harmadrészt a cím szerint játéknak is tekinthető és a hallgatóságra lehet bízunk az egyéni értelmezések és emóciók sokaságát. A Ludus Tonalis a zeneirodalom egyik különleges darabja. Hasonlóan, mint a Goldberg variációk BWV 988, mely 1742-ben készült el. Csak feltételezés, hogy Hindemith gondolhatott az elmúlt kerek 200 évre. A Das wohltemperierte Klavier, ami biztosan előkép volt a számára, nem kínál ilyen kapcsolatot, mivel első része 1722-ben Köthenben, majd második része 1744-ben Lipcsében született. A Ludus Tonalis előadása azért is különleges, mert meglehetősen ritkán kerül pódiumra. Szintén csak feltételezés, hogy azért, mert mélyebb zenei élményt kínál, azaz nem nevezhető könnyednek.

NÁDOR TEREM

1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.

2024. március 24. vasárnap 19:00

Baráth Bálint, Bolcsó Bálint és Dani Imre

zongora és preparált zongora estje

Vidovszky László: Kettős / Double (1972)

4B improvizáció

John Cage: Two Pieces for Piano (cca. 1935)

John Cage: In a Landscape (1948)

4B improvizáció

Vidovszky kettőse, két preparált hangszerre, igazi ritkán hallható élmény. A 4B improvizációk elektronikára már kifelé mutat a koncepcióból és Cage darabjai némileg cáfolják az ő egyik kedvenc mondását: I HAVE NOTHING TO SAY AND I AM SAYING IT, amit Allen Miller a róla szóló portréfilm címéül választott.

Nincs tehát mit mondanunk, de javasoljuk a zene és filozófia összefüggéseiben való gondolkodást!

A preparált zongora olyan zongora, melynek húrjaira vagy a húrjai közé a hangzás megváltoztatása céljából különböző tárgyakat (csavarokat, gumit, fadarabot stb.) helyeznek. A zeneszerző a preparálás módját pontosan előírja a kottában. Az 1930-as évek közepén kezdett John Cage foglalkozni a preparált zongora lehetőségeivel, példáját főként a világháború után követték Európában.

A preparálás eredményeként a hangszer voltaképpen ütőhangszerré változik. Leginkább a megváltozott hang a gamelán gongokra emlékeztet. A kottában lejegyzett hangmagasságok egy részét a preparációnak köszönhetően nem a lejegyzett magasságban halljuk. A kotta ebben az esetben valóban csak egy tervrajz, egy sajátos kód, amely nem azonos a zenével.

John Cage munkáin túl ajánlunk néhány zeneművet, köztük Vidovszky László preparált zongorára írt darabjait:

Vidovszky László - Schroeder halála (1975) zongorára és 2-3 asszisztensre

Arvo Pärt - Tabula Rasa (1977)

Vidovszky László - 405 (1979) preparált zongorára és kamaraegyüttesre

Weber Kristóf - Kaiserschnitt (1994) mágnessel preparált zongora

John Wolf Brennan - The Well-Prepared Clavier (1998)

Richard D. James, aka Aphex Twin - Drukqs (2001) computer kontrollálta piano

Soós András - Open dialogue 3. változat hegedűre, gordonkára és preparált zongorára

Dargay Marcell - First Words After The Last (2008)

Nagy Ákos - Chiaroscuro (2012) eredetileg ütőhangszeres kvintettre/szekstettre, később preparált zongorára.

Zarándy Ákos - Pe-log in klarinét, preparált zongora (2012)

Paul Cecchetti - Breathnach

A jazz világtól sem idegen a preparált (előkészített) zongora használata. Binder Károly és Szabados György is alkalmazták már. Előadásunkban pedig a 4B improvizációkban a preparált zongora élő elektronikával találkozhat megglepően gazdag hangzásvilágot létrehozva.

PROJECT
MAYHEM

jegy.hu

Jegyek: 3.000.-Ft, diákoknak 1500.-Ft, nyugdíjasoknak 1.000.-Ft
Mindhárom estére bérlet 5.000.-Ft, diák 3.000.-Ft, nyugdíjas 2.000.-Ft